

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Katsomme, että esitysluonnos kaventaa kotoutumista ja kielitaitoa edistäviä koulutuksia liiaksi työvoimapolitiittiseksi koulutukseksi ja purkaa vapaan sivistystyön oppilaitosten lakisääteisen roolin kotoutumiskoulutuksessa. Tämä heikentää kotoutumisen kokonaisvaltaisuutta ja sulkee osan maahanmuuttaneista koulutuksen ulkopuolelle. Tämän kokonaisuuden seurauksena alueellinen eriarvoisuus kasvaa, koulutuspolut katkeavat, kansanopistojen kokonaistoiminta vaarantuu ja kuntien vastuu kasvaa ilman tosiasiallisia edellytyksiä.

Esitämme, että:

- vapaan sivistystyön oppilaitosten tehtävä maahan muuttaneiden koulutuksessa säilytetään osana vapaata sivistystyötä koskevaa lainsäädäntöä ja määritellään selkeästi työvoimakoulutusta täydentäväksi,
- laissa kotoutumisen edistämisestä (§26) viitataan vapaan sivistystyön lakiin, jotta koulutusjärjestelmään kuuluva omaehtoinen koulutuspolku turvataan,
- kotoutumissuunnitelmaan sisältyvää täydentävää kieli- ja lukutaitokoulutusta tuetaan jatkossakin omaehtoisina opintoina.

Luku- ja kirjoitustaidon koulutus sekä aikuisten perusopetuksen alkuvaihe ovat arjessa toimimisen ja yhteiskuntaan osallistumisen edellytys. Näitä koulutuksia ei tule tarkastella ensisijaisesti työvoimapolitiittisina, vaan koulutuspoliittisina ja sivistyksellisinä perusoikeuksina.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Esityksessä ehdotetut säästöt vaarantavat kotoutumiskoulutuksen jatkuvuuden ja saavutettavuuden. Kyse ei ole vain menosäästöistä, vaan koulutusjärjestelmään kuuluvan kotoutumiskoulutuksen rahoitusjärjestelmän purkamisesta, mikä kohdistuu suoraan vapaan sivistystyön oppilaitoksiin.

Esitämme, että:

- vapaan sivistystyön momentilla (29.10.31) säilytetään osa (noin 6 milj. euroa) nykyisestä kotoutumis- ja lukutaitokoulutuksen rahoituksesta ja
- rahoitus kohdennetaan momentin sisällä suoriteperustaisesti, jotta koulutuksen jatkuvuus ja saavutettavuus voidaan turvata sekä säädosmuutoksen pahimmat vaikutukset välttää.

Lisäksi ehdotamme, että esitykseen tulee sisällyttää riittävä siirtymäaika, jotta keskeneräiset opinnot voidaan suorittaa loppuun ja oppilaitokset voivat sopeuttaa toimintaansa hallitusti.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Esityksessä kotoutumisen tavoitteet määrittyvät ensisijaisesti työllisyyden näkökulmasta. Kotoutuminen on kuitenkin laaja-alainen prosessi, joka koskee myös lapsia, nuoria, perheitä, ikääntyneitä ja erityistä tukea tarvitsevia. Kaikkien kotoutujien ensisijainen tavoite ei ole välitön työllistyminen.

Oppilaitos esittää, että:

- kotoutumisen tavoitteissa huomioidaan kielitaito, perustaidot, yhteiskuntavalmiudet ja osallisuus, ei ainoastaan työllistyminen,
- aikuisten perusopetukseen osallistumista koskeva ikärajaus poistetaan, koska se kaventaa sivistyksellisiä oikeuksia ja on luonteeltaan syrjivä,
- oppivelvollisten mahdollisuuksia tarkoituksenmukaisiin kotoutumis- ja lukutaitokoulutuksen polkuihin ei heikennetä.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

Pidämme tärkeänä, että alkuvaiheen osaamisen ja palvelutarpeen arviointi sekä kotoutumissuunnitelma ohjaavat kotoutujan tarkoituksenmukaisimmalle koulutuspolulle. Ohjauksen tehostaminen ei kuitenkaan ole riittävää, jos koulutustarjontaa kavennetaan tai koulutusjärjestelmästä poistetaan toimivia koulutusmuotoja.

Esitämme, että:

- vapaan sivistystyön oppilaitosten tarjoama koulutus säilyy osana kotoutumisen palvelukokonaisuutta myös alkuvaiheen jälkeen,
- kotoutumissuunnitelmaan voidaan sisällyttää vapaan sivistystyön omaehtoisia kieli-, lukutaito- ja perustaitokoulutuksia.

Muut huomiot

Katsomme, että hallituksen esitysluonnosta tulee muuttaa olennaisesti ennen eduskuntakäsittelyä. Vapaan sivistystyön lakisääteinen rooli kotoutumisessa, monituottajamalli, omaehtoinen koulutus ja

rahoituksen jatkuvuus ovat edellytys kotoutumisen onnistumiselle, koulutuksen saavutettavuudelle ja alueelliselle yhdenvertaisuudelle.

On myös huomioitava alueelliset vaikutukset:

Esimerkiksi Paasikiviopistoyhdistys ry on Turun alueen ainoa C-tason kotoutumiskoulutuksen järjestäjä. Työllisyysalueen johdonkin näkemys on, että alueella asiantuntijatehtäviin työllistyvät ovat lähes kaikki opiskelleet Paasikivi-Opistossa saadakseen työtehtäviinsä tarvittavan kielitaidon. Asiantuntijatyöhön ei ole jatkossa mahdollista työllistyä, jos esitys toteutuu nykyisessä muodossa.

Koulutustarjonnan supistuminen merkitsisi kunnalle ja työllisyysalueelle vaikeuksia, kun kokeneiden, pätevien S2-opettajien antama koulutus päättyisi. Esityksen toteutuessa näiden opettajien erityisosaamisen (S2, lukutaito, erityinen tuki) hyödyntäminen kotoutumiskoulutuksessa vaarantuisi.

Karvonen Mari
Paasikiviopistoyhdistys ry